

תיאוריות וגישות לביטחון סוציאלי ופנסיה בזיקנה
תשע"ט 2018/19

כללי ומטרות: מטרת השיעור היא להציג בפני הסטודנטים את תמונת המציאות הישראלית והעולמית בכל הנוגע לביטחון הסוציאלי של הזקנים – בכלל, והסדרי הפנסיה הכרוכים בכך – בפרט. הקורס הוא גם קורס פרקטי ופרגמטי, ומאפשר לסטודנטים להכיר באופן אישי וברמה האישית את הסדרי הפנסיה השונים, את היכולת להבין ולקרוא את הדוחות השנתיים של קרנות הפנסיה, ולהבין את חשיבות הליכי קבלת ההחלטות האישיים בתחום הפנסיה התעסוקתית. הקורס הוא בעיקרו קורס פרונטלי. הסטודנטים נדרשים להגיע לשיעורים אחרי שקראו את חומרי הקריאה ולקחת חלק פעיל בשיעור.

שיעור ראשון: זקנה ועוני – כללי

הקשר בין עוני וזיקנה וסיבותיו
מבנה מערך הבטחון הסוציאלי בזקנה בישראל

שיעור שני: קצבאות הזקנה – חלק ראשון

ההיסטוריה של קצבאות הזקנה
תנאי היסוד לקצבאות הזקנה
מאפיינים חוקיים מרכזיים + אידאולוגיה חברתית
מערך ההכנסה המשלים: השלמת הכנסה.

שיעור שלישי: קצבאות הזקנה – חלק שני

סוגיות ספציפיות בקצבאות הזקנה: שאלת התושבות; שאלת ההצמדה; שאלת הותק/העולים; שאלת הנסיעה לחו"ל; שאלת המספיקות;

שיעור רביעי: פנסיה – הגדרות, מושגי יסוד + היסטוריה + המעמד המשפטי

הגדרת הפנסיה; מושגי יסוד: שכר קובע; שיעור תחלופה; גיל פרישה;
ההתפתחות ההסטורית; המעמד החוקי;
מושגי יסוד באקטואריה: היוון; שיערוך;

שיעור חמישי: פנסיה – הפנסיה התקציבית בישראל

פנסיה תקציבית: משמעותה, בעיותיה היסודיות.
ההסדרה החוקית של הפנסיה התקציבית בישראל + הרפורמות האחרונות.

שיעור שישי: פנסיה – הפנסיה הצוברת בישראל

הסוגים השונים של פנסיה צוברת; ההסדרה החוקית שלה בישראל;
ההתפתחויות ההסטוריות
הבעיות החוקיות.

שיעור שביעי: פנסיה צוברת – תרגיל בקריאת תקנון

קריאה והבנה של תקנון קרן פנסיה + השוואתו לתקנון של ביטוח מנהלים.

שיעור שמיני: אוכלוסיות מיוחדות: נשים וקיבוצניקים

נשים ופנסיה, קיבוצניקים ופנסיה

שיעור תשיעי: גיל פרישה ופנסיה

ההיסטוריה של גיל הפרישה.
המלצות ועדת דוח נתניהו.

התפתחות הפסיקה והחקיקה בישראל.

שיעור עשירי: תעסוקה בזיקנה – כללי

הרובד הרביעי והתעסוקה בגיל זקנה
הסיבות לקשר בין גיל ובין תעסוקה

שיעור אחד עשר: אפליה על רקע גיל

הפסיקה והחקיקה בתחום האפליה על רקע גיל בישראל

שיעור שניים עשר: עתיד הביטחון הסוציאלי לזקנים בישראל

המציאות הישראלית בפרספקטיבה בינלאומית

כללי: ד"ר ישראל דורון; חדר 1014 מגדל אשכול; שעות קבלה: ימי רביעי 14-12; טלפון:

8249954 דוא"ל: idoron@univ.haifa.ac.il

מטלות והערכה: בחינה חומר פתוח, שעה וחצי, 100% אמריקאי; ציון מיטיב בגין השתתפות פעילה.

רשימת קריאה מפורטת: תחולק בנפרד ונמצאת באתר האינטרנט של ממשק מודל

רשימת הקריאה והסילבוס נתונים לשינויים – ועדכונים ייעשו לאורך הסמסטר

פרופ' ישראל (איסי) דורון – החוג לגרונטולוגיה – תשע"ט

תיאוריות וגישות לביטחון סוציאלי ופנסיה בזיקנה (מספרו 287.4709). רשימת קריאה מפורטת (בנוסף לחומר שבמצגות וסיכומי השיעורים)

שיעור ראשון + שני: זקנה ועוני – כללי

קטן, י. (2005). הגדרת ומדידת העוני: השלכות העוני על האוכלוסיה הזקנה. מתוך י. בריק (עורך), זיקנה בקו העוני (עמ' 46-22). ת"א: הקיבוץ המאוחד ואש"ל.

דורון, י. (2003). חוק, מוסר וזיקנה: כשלים בהתמודדות החוקית עם תופעת העוני בזיקנה בישראל (עמודים נבחרים בלבד). מתוך י. בריק (עורך), זיקנה בקו העוני (עמ' 145-103). ת"א: הקיבוץ המאוחד ואש"ל.

שיעור שלישי: קצבאות הזקנה – חלק ראשון

חוק הביטוח הלאומי – פרק יא' – ביטוח זקנה וביטוח שאירים
חוק הבטחת הכנסה התשמ"א 1980
ג' גל ור. פסח "התפתחות מערכת הביטחון הסוציאלי לקשישים בישראל והשלכותיה" (2002) 62 בטחון סוציאלי 114.

אינטרנט: ראו נתונים עדכניים אודות גובה קצבת הזיקנה ותנאי זכאות:
http://www.btl.gov.il/code_gim/g_zikna.htm
המלצה בלבד: א. דורון, ר.מ. קרמר, מדינת הרווחה בישראל (תל אביב: עם עובד 1992) פרק שישי

שיעור רביעי: קצבאות הזקנה – חלק שני – סוגיות נבחרות

בג"צ 5578/02, מנור ואח' נ. שר האוצר ואח'.

בג"צ 890/99, חלמיש נ. המוסד לביטוח לאומי
המלצה:
בג"צ 8313/02, אייזן נ. המוסד לביטוח לאומי
עב"ל 386/99, אילנה דונייבסקי נ. המוסד לביטוח לאומי.

שיעור חמישי + שישי: פנסיה תעסוקתית – הגדרות, מושגי יסוד

דב פלג, סוגיות בפנסיה, בטחון סוציאלי 1993, עמ' 135-122

שיעור שישי: ההיסטוריה – משבר הפנסיה בישראל וההתמודדות עימו

אחדות, ל', וספיבק, א' (2010). מערכת הפנסיה בישראל לאחר חמש עשרה שנות רפורמה. ירושלים: ון-ליר (לקרוא עמודים 36-27).

יוסף, ר', וספיבק, א' (2008). עולם הפנסיה החדש: אחרי המפץ של 2003. ירושלים: ון ליר (לקרוא עמודים 20-7).

שיעור שביעי: פנסיה צוברת – תרגיל בקריאת תקנון פנסיה

תקנון קרן פנסיה (פרטים ינתנו בכיתה)

שיעור שמיני: פנסיה חובה – שאלות וסוגיות

צו ההרחבה לכלל המשק 2007
פלג, ד. (2004). חוק ביטוח חובה לפנסיה. בטחון סוציאלי, 66, 130-111.

המלצה בלבד : יוסף, ר. וספיבק, א. (2006). התמורות בענף הפנסיה והשלכותיהן על פנסיית חובה בישראל. גרונטולוגיה, לג(1),
איין מצגת נפרדת לשיעור זה – משולב במצגת של ההיסטוריה של הפנסיה התעסוקתית)

שיעור תשיעי: סוגיות מיוחדות בפנסיה: קיבוצניקים

פלג, ד. (2001). הביטחון הסוציאלי בקיבוץ ובעיית הפנסיה לחברים. בטחון סוציאלי, 59, 146-159.

תקנות האגודות השיתופיות – עזיבת קיבוצים

תקנות האגודות השיתופיות – ייחוס נכסים

דוח ועדת גילאון – פנסיה בקיבוצים

המלצה:

ת"א 57538/99, הינדה אברמוביץ נ. קיבוץ גליל ים

בג"צ 11068/03, דור לדור בקיבוצים – עמותה לקידום שיוך נכסים הוגן בקיבוצים נ.

מנהל מקרקעי ישראל (פס"ד + כתב העתירה)

שיעור עשירי: סוגיות מיוחדות בפנסיה: נשים, ונשים מול גברים, ונשים גרושות

פלג, ד. (2004). דרושה רפורמה בהסדרי הפנסיה לנשים. ביטחון סוציאלי, 62, 49-64.

בג"צ 4948/03, ובג"צ 2911/05, משה אלחנתי ואח' נ. שר האוצר; פידלמן נ. מבטחים.

בע"מ 10916/03 ואח', צה"ל נ. פלונית.

דוח ועדת שוחט (עמודים נבחרים: פרק שביעי/פרק ההמלצות והסיכום)

המלצה בלבד: ורד שפילמן ורונית רוזנשטיין: "דין אלמן כדין אלמנה" – האומנם? דין

ודברים.

שיעורים אחד-עשר ושנים עשרה: תעסוקה, גיל פרישה, ואפליה מטעמי גיל

חוק גיל פרישה, תשס"ה-2005.

דו"ח הוועדה הציבורית לבחינת גיל הפרישה מעבודה (דוח ועדת נתניהו) (מיקוד: עמודים

1-14; 31-38).

י. דייוויס, (1983/4). הפלית קשישים בתעסוקה. גרונטולוגיה, 25/26, 10-20.

בג"צ 4191/97, רקנט ואח' נ. אל על נתיבי אוויר בע"מ ואח' (עמודים נבחרים: 338-341;

343-371)

חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה, התשמ"ח 1988

בג"צ 6778/97, האגודה לזכויות האזרח נ. השר לבטחון פנים.

בג"צ 4487/06, ד"ר בנימין קלנר ואח' נ. נציבות שירות המדינה ואח'

המלצה: פלג, ד. (1998). הרובד הרביעי בפנסיה – עבודה חלקית ופנסיה חלקית. בטחון

סוציאלי, 51, 142-116.

המלצה: קופ, י. ובר-צורי, ר. (2006). השתתפות קשישים בכוח העבודה – מגמות

עיקריות. גרונטולוגיה, לג(1), 121-142.

שיעור שלוש עשרה + סיכום: מי ייגן על הזקנים?

דב"ע 1029/00, ארגון הסגל האקדמי הבכיר באוניברסיטת בר-אילן נ. אוניברסיטת בר

אילן

בן ישראל, ר. ובן ישראל, ג. (2002). אזרחים ותיקים: כבוד חברתי, מעמד והתארגנות

ייצוגית. עבודה, חברה ומשפט, ט, 229-263.